

MARMARA COĞRAFYA DERGİSİ SAYI: 12, TEMMUZ- 2005, İSTANBUL

COĞRAFYA EĞİTİMİNİN ETKİLİLİĞİ VE SORUNLARI (The Effectiveness Of And Problems In Geography Education)

Yrd. Doç. Dr. Orhan AKINOĞLU*

ÖZET

Coğrafya ve coğrafya eğitimi denildiğinde aklımıza neler gelir? Aslında her şey coğrafyanın konusunu oluşturur. Öncelikle dünyanın oluşumu, uzay, dünyanın şekli, buna bağlı olarak meydana gelen birçok olay, iklimlerin oluşumu, dünyaya dağılışı, yeryüzü şekillerinin oluşumu ve dağılışı, nüfus ve yerleşme yani insan, ve onun yaşadığı ortam, tarım, sanayi, ulaşım, ticaret hayvancılık vs. gibi çok sayıda konu sıralanabilir. Coğrafya eğitiminin verimli olması için coğrafyanın hayatımızdaki karşılığının, coğrafyanın hayatımıza olan etkisinin de verilmesi gerekir. Bir başka deyişle, sadece coğrafi bilgi değil, o bilginin bize ne kattığı nerede işimize yarayacağıdır. Verilen bilgi sınıf dışında kullanılmıyorsa o bilginin geçerliliği yoktur. Bunun içinde verilen her bilginin dünya üzerindeki çevremizdeki, hayatımızdaki karşılığının öğrenilmesi gerekir. Coğrafya eğitim/öğretiminin verimli olması için salt bilgi sunumunun ortadan kalkması gereklidir. Coğrafya öğretimde en önemli sorun, öğrencilerin ve öğretmenlerin derse bakış açısı ile öğrencinin bilgiler yığınında boğulması ve bu bilgileri pratik yaşamla bağdaştırılmamasıdır. Bu araştırmayla, Türkiye’de coğrafya öğretmen adaylarının coğrafya eğitim/öğretiminin ne olduğu, ne olması gerektiği, etkililiği ve sorunlarının neler olduğunu anlamının önemli bir katkı sağlayacağı ortadadır. Bu nedenle, çalışmanın amacı coğrafya öğretmen adaylarının, coğrafya eğitim/öğretiminin öğretiminin ne olduğu, ne olması gerektiği, etkililiği ve sorunlarının neler olduğu ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Bu araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri incelenerek nitel verilere dayalı bir çalışma yapılmıştır. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Coğrafya Eğitimi anabilim dalı tezsiz yüksek lisansında öğrenim gören, toplam 35 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada veriler, öğretmen adaylarının coğrafya eğitim/öğretiminin öğretiminin ne olduğu, ne olması gerektiği, etkililiği ve sorunlarının neler olduğu ile ilgili görüşlerini öğrenmek amacıyla, bireysel ve bir haftalık arayla aynı bireylerle tekrarlanan üst üste üç görüşme yapılmıştır. Araştırmada, Coğrafya eğitimi ortaöğretim öğrencilerine yaşadığı çevreyi, yaşadığı ülkenin ekonomik, kültürel değerlerini öğretmeyi amaçlaması gerekir. Coğrafya öğretimi konularına göre öğrenciye geniş bir bakış açısı kazandırılmalıdır. Coğrafyada hem bilimsel içeriğine göre konular öğretilmeli ve

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Öğretim Üyesidir.
E-mail: oakinoglu@marmara.edu.tr.

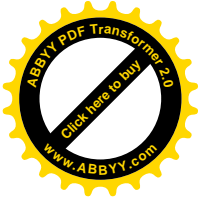

sosyal eğitim konusu da vurgulanmalıdır. Coğrafya eğitiminde verilmek istenen mesaj, çevreye duyarlı olunması gereğidir. Coğrafya eğitiminde önemli olan öncelikle işlevselliğidir. Eğer öğrenilen bilgi hayatta işe yaramayacaksa gereksiz bilgidir. Coğrafya öğretiminin en etkili şekilde yapılabilmesi için bilgiler verilirken dünyadaki güncel olaylarla bağdaştırılması gerekir. Öğretmenin amacı öğrenmeyi, öğretmek olmalıdır sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Toplum, Coğrafya Eğitimi, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Programları, Kültür, Öğrenme- Öğretme Süreci, Öğretmen Yetiştirme*

ABSTRACT

What do the facts like geography and geography education recur to our minds? Actually, a considerable variety of things constitutes a matter of geography. Namely, geography is a study field which includes a wide range of subject matters and facts such as the formation of the earth, outer space, the shape of the globe and many incidents connected to this shape, the formation of climates, the dispersion of these different climates all over the world, the formation and dispersion of geo-shapes, human population and habitation, and many human-related issues like agriculture, industry, transportation, trade, stock-breeding, etc. In order to make geography education effective and fruitful, it is required to offer what geography refers in our lives and how it affects us. In other words, it is a must not to offer only geographical knowledge but also to give how this knowledge can be used. Unless the knowledge is used outside the classroom, it is useless and without effect. For that reason, it is necessary to learn what each knowledge means and stands for in the world and in our environments and our lives. In order to make geography education and teaching effective, it is a must to discard the presentation of knowledge solely. The prominent problems in geography teaching result mainly from loose perspectives of teachers and students towards geography course, and include that students get stuck under huge knowledge bulk and they cannot associate this knowledge to practical life. It is obvious that this study would considerably help to understand what Turkish geography teacher candidates think about what geography teaching/education is and should be, about how effective this education is and about which problems this education has. In this vein, the aim of this study is to determine geography teacher candidates' opinions about what geography education/teaching is and should be, about how effective this education is and about what problems this education includes. Here, a study based on qualitative data was performed by examining teacher candidates' opinions. The study group of this research is comprised of thirty five students from the out-thesis Master of Arts in the Department of Geography Education-

Secondary Education Social Fields taken part in the Ataturk Education Faculty of the Marmara University. In this study, the data were collected via one-to-one interviews made in a weekly interval and subsequently three times with same persons with the aim to learn teacher candidates' opinions about geography education/teaching and its effectiveness level and problems. On the basis of the findings of this study, geography education must aim at teaching to secondary school students how the environment surrounded them is and what kind of economic and cultural values their country encompasses. Geography education should enable students to have a wide perspective in respect to subject matters it aims to offer. In geography courses, subject matters should be taught in accordance with academic content. At the same time, social education should be emphasized. The message which is intended to be offered in geography education is the environmental consciousness and sensitivity. The thing of great importance in geography education is functionality of it. If the knowledge learned is not used in real life, it is unnecessary. In order to perform geography teaching in the most effective way, it is a must to offer knowledge in association with actual events in the world. At the end of the study, it was found that the aim of teaching is to teach how to learn.

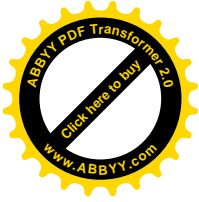
Key Words: *Society, Geography Education, Education Sociology, Education Programs, Culture, Learning-Teaching Process, Teacher Education*

“Bildiğini zannetmek, öğrenmenin önündeki en büyük engeldir.”

C. Bernard

GİRİŞ

Coğrafya eğitimi, yeryüzünün özellikle üstünde meydana gelen fiziki olayları ve bu olayların insan faaliyetlerine olan etkilerini incelemektedir. Bu faaliyetler beşeri ve ekonomik olarak sınıflandırılabilir. Coğrafya eğitiminin özü dünyadaki fiziki olaylar ve bunların insan yaşamına etkisi konusunda coğrafi bilinç oluşturmaktır. Coğrafya denildiğinde aklımıza neler gelir? Aslında her şey coğrafyanın konusunu oluşturur(Warwick&Williams, 1980; Açıkgöz, 2003; Alkan, 1991; Ashley, 2000; Bailey& Fox, 1996; Baylıs, 1995; Cohen, ve diğerleri, 2004; Demirci, 2005; Doğanay, 2002; Erol, 1987; Foley, 1996; Fosnot, 1996; Gardner, 1999; Güngördü, 2002; Haggett, 2001; Lambert&Balderstone, 2000). Öncelikle dünyanın oluşumu, uzay, dünyanın şekli, buna bağlı olarak meydana gelen birçok olay, iklimlerin oluşumu, dünyaya dağılışı, yeryüzü şekillerinin oluşumu ve dağılışı,

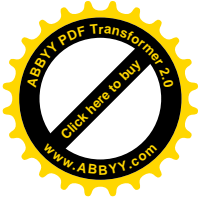
nüfus ve yerleşme yani insan ve onun yaşadığı ortam, tarım, sanayi, ulaşım, ticaret hayvancılık vs. gibi çok sayıda konu sıralanabilir.

Coğrafya eğitimi insanlara yaşadığı çevreyi, içinde bulunduğu yerin özelliklerini daha sonra dünyayı öğretmelidir. Bunun için coğrafyayı hayatın içerisinde örneklemek gerekir. Ya da zaten hayatın içerisinde olan unsurları ön plana çıkarmak gerekir. Coğrafya eğitimi için can alıcı unsurlardan bir tanesi de sadelik, açıklık ve karmaşadan uzaklıktır. Etkin ve kalıcı öğretim için karışıklıktan uzak durulmalıdır.

Coğrafya eğitim/öğretiminin verimli olması için salt bilgi sunumunun ortadan kalkması gereklidir. Sadece bilgiden oluşan bir yığının öğrenciye verilmesi öğrenci için ders geçmekten başka bir şey kazandırmaz. Coğrafya eğitiminin verimli olması için coğrafyanın hayatımızdaki karşılığının, coğrafyanın hayatımıza olan etkisinin de verilmesi gerekir. Yani sadece coğrafi bilgi değil, o bilginin bize ne kattığı nerede işimize yarayacağıdır. Verilen bilgi sınıf dışında kullanılmıyorsa o bilginin geçerliliği yoktur. Bunun içinde verilen her bilginin dünya üzerindeki çevremizdeki, hayatımızdaki karşılığının öğrenilmesi gerekir (MEB, 2005, NGS, 1994; Özey, 2002; Reinhartz, 1990; Sibley, 2003; Sönmez, 1998, İncekara, 2006; Varış, 1994). Öğrenci coğrafya dersinde gördükleri ona bir şey kazandırıyor, o bilgileri kullanıyorsa mutlu olur o bilimi sever. Bunun için her bilgi örneklendirilmelidir.

Coğrafya öğretimde en önemli sorun, öğrencilerin ve öğretmenlerin derse bakış açısıdır. Öğrencinin bilgiler yığnında boğulmakta ve bu bilgileri pratik yaşamla bağdaştırılamamaktadır. Öğrencilerin çoğu coğrafya dersine zor ya da sıkıcı bir ders gözüyle bakmakta bu da derste ki verimi düşürmektedir. Coğrafya öğretim programı, öğretmene bu konuda yardımcı olmalıdır. Gelişen dünya standartlarına uygun ve yeterli hazırlanmış bir program, iyi donanımlı bir eğitimci ve yeterli araç gereçler uygulama eksikliğini ortadan kaldırabilir. Bu dersin aslında genel olarak öneminin anlaşılmasını, belki anlatılamaması görünmeyen ama en büyük sorundur.

Türkiye’de coğrafya öğretmen adaylarının coğrafya eğitim/öğretiminin ne olduğu ve ne olması gerektiğine ilişkin düşüncelerinin neler oluştuğunu anlamının önemli bir katkı sağlayacağı ortadadır. Bu nedenle, çalışmanın amacı coğrafya öğretmen adaylarının,

coğrafya öğretiminin ne olduğu, ne olması gerektiği, etkililiği ve sorunlarının neler olduğu ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde, çalışma aşağıdaki alt problemler kapsamında yürütülmüştür.

Alt problemler

1- Coğrafya öğretmen adaylarına göre, coğrafya eğitim öğretimi nedir, ne olmalıdır?

2- Coğrafya öğretmen adaylarına göre, coğrafya eğitim/öğretimin etkili/verimli olması için neler gereklidir?

3- Coğrafya öğretmen adaylarına göre, coğrafya eğitim/öğretiminin de yaşanan en önemli sorunlar nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri incelenerek nitel verilere dayalı bir çalışma yapılmıştır(Yıldırım & Şimşek, 1999; Creswell, 2003).

Araştırmanın Çalışma Grubu

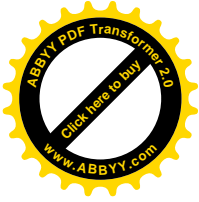
Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Coğrafya Eğitimi anabilim dalı tezsiz yüksek lisansında öğrenim gören, toplam 35 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veriler, öğretmen adaylarının coğrafya eğitim/öğretiminin ne üzerine olduğuyla ilgili görüşlerini öğrenmek amacıyla, bireysel ve bir haftalık arayla aynı bireylerle tekrarlanan üst üste üç görüşme yapılmıştır. Görüşme sorularının kapsam geçerliliği beş uzman araştırmacının görüşleri alınarak sağlanmıştır. Güvenirliği ise aynı bireylerle bir haftalık arayla tekrarlanan üst üste üç görüşme sonuçlarının tutarlılığına bakılarak karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin, coğrafya eğitim/öğretiminin ne üzerine olduğuyla ilgili görüşleri belirlenmiştir. Görüşmelerle elde edilen nitel verilerin

bazıları örnek olarak yansıtılıp, diğer görüşmeyle elde edilen verilerin tümü yorumsal analiz edilmiştir.

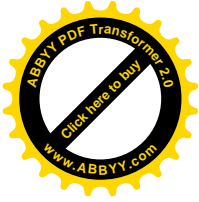
BULGULAR VE YORUMLAR

Birinci Alt probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi ile ilgili olarak coğrafya öğretmen adaylarının, coğrafya eğitim öğretimi nedir, ne olmalıdır ile ilgili düşünceleri incelenmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplardan bazıları örnek olarak listelenmiş, diğer verilerin tümü yorumsal analiz edilmiştir. Aşağıda öğretmen adaylarının görüşleri ve yorumsal analizleri yer almaktadır:

A- “Bana göre coğrafya eğitimi ve öğretimi; insan ile doğa arasındaki ilişkiyi, bu ilişkiye sebep olan nedenler bu kapsamlar içerisine girmektedir. Coğrafya dediğimizde ilk başta aklımıza gelen şey bulunduğumuz çevre genelidir. Bu çevrede ne var, niçin var, bu çevreyi hangi şartlar etkilemiştir. Bunları sorgulamak gerekmektedir. Bu açıkladığım şeyler coğrafya eğitimi ve öğretimi olmalıdır. Önem sırasına göre sıraladığımızda, ilk başta bulunduğumuz mekân çok önemlidir, Bu mekanda bulunan canlı veya cansız varlıklar, daha sonra ise bunların neden burada olduğu, bu varlıkların insan yaşamına getirdiği etkiler ve sonuçlar, bunlar önem sırasına göre anlatılmalıdır.”

B- “Bence coğrafya; sadece dağ, tepe, ova, çayır vb. gibi kavramları bilmekle tanımlanacak bir kavram değildir. Bir dağ adını, yükseltisini ezberlemekle iş bitmez. Coğrafya eğitimini de işte bu noktada önem kazanmaktadır. Etkili bir coğrafya eğitimi için ismini ve yükseltisini bildiğimiz bir dağın insan yaşamına ne gibi etkileri olduğunu kavratmak gerekir. Örneğin; bu dağın yerleşme, ekonomi üzerinde ne gibi etkileri olduğunu yani insan yaşamına nasıl etki ettiğini bilmek gerekir. Yine bu dağ üzerinde bulunan ormanların, insanları nasıl bir geçinme tipine ittiğini anlamak ve karşıdaki öğrenciye de bunu kavratmak gerekmektedir. Eğer biz öğrenciye heyelan'ı sadece anlatıp, bunun insan yaşamına nasıl etki ettiğini ve bir afete nasıl dönüştüğünü kavratamazsak ve bu öğrenci de okulu bitirip topluma karıştığında, heyelanlı bir yere (heyelan riski olan yerlere) gidip ev yapıyor ve maddi-manevi bir zarara uğruyorsa, bu öğrenciye verilen coğrafya eğitim/öğretimine tekrar göz atmak gerekir. “

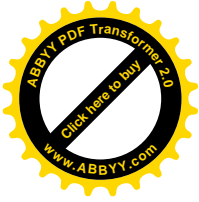

C- “İnsan ve mekan arasındaki ilişkiyi açıklayan bilim olarak coğrafya, öğretim ve eğitimi kişilere bu ilişkiyi kavratmalı ve açıklamalıdır. İnsan içinde yaşadığı ortamdan soyutlanamaz. Yani insanda coğrafyanın bir parçasıdır. Çevreyi tanıma, bilme ve kontrol etme gibi bir çok konuda insanın coğrafya eğitimine ihtiyacı vardır. Bir bilim olarak neden sonuç ilişkisinin yanında dağılım ilkesine de sahip olan coğrafya, kapsamı oldukça geniş bir bilimdir. Fiziki coğrafya ile beşeri coğrafya konuları arasındaki bağlantı öğrencilere kavratılmalı ve geçmiş, bugün ve gelecekte ortaya çıkabilecek durumları düşünebilme yetisi kazandırılmalıdır. Bilgi çağının bireyleri olarak bilmenin yönetmek ve yönlendirmek gibi yanlarının olduğunun kavratılması gerekir. “

D- “Coğrafya eğitim ve öğretimi bireyin algılayabildiği mekânı neden ve sonuçlarıyla anlaması ve elde ettiği bilgiyi pratik hayatta kullanmasıdır. Coğrafya sınırları itibariyle çok geniş karışık bir bilimdir. Yani sınırları geniş olup birçok bilimle ilişki halindedir. Bu bakımdan coğrafya eğitiminin amacı bireyin pratik hayatta karşılaştığı sorunları çözücü yönde olmalıdır. Bu bakımdan coğrafya uygulamalı olarak öğretilmelidir. “

E- “Coğrafya dersi içeriği itibariyle birçok bilimin konusu içinde işlenen bilgileri içermektedir. Örneğin iklim ile ilgili derslerde meteorolojinin konuları verilmeye çalışılmakta fakat bu bilgiler teorik olmakta, sınıfta bulutlarla ilgili bilgiler verilmekte fakat gerçek hayatta bunların günlük yaşama uygulanması yapılamamakta. Bu da bana göre teorik olan bilginin pratiğinin yapılamamasıyla ilgilidir. Yukarıdaki bilgiler ışığında şu anki coğrafya eğitim ve öğretimi, Ezbercidir, anlamaya yönelik değildir. Teoriktir, pratiği yapılmamaktadır. Günümüzde bilim insan yaşamına değer katabiliyorsa önem kazanmaktadır. Örneğin doktor birçok kişi için önemlidir. Çünkü hastalandıkları vakit doktorsuz iyileşemeyeceklerdir. Oysaki coğrafya veya sosyal dersler birçok kişi için anlamsız gereksiz konular olabilmektedir.”

F- “Coğrafya eğitim-öğretimi insanları yaşadığı çevre hakkında bilgilendirmektir; bilinçlendirmektir. Coğrafya çevreyi, çevrede olan olayları -doğal afetler, gece-gündüz, mevsimler vb – gibi, inceler ve bunların insanlara olan etkilerini belirtir. Coğrafya hayatın her anında olan bir olgudur. Yaşamak için coğrafyayı da bilmek gerekir. -Siyasal

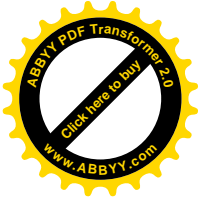

açından, kültürel açıdan- gibi, Coğrafya insanların ekonomik faaliyetlerine de etki eder. Örneğin bazı tarım ürünleri belirli yağış ve sıcaklık şartlarında yetişir. Eski zamanlardan beri coğrafi şartlar değişerek günümüze gelinmiştir -iklim, yer şekli-. Coğrafya eğitimde değişim ve nedensellik ilkeleri öğretilmelidir. Doğal afetler ve korunma yollarının öğretilmesine daha fazla önem verilmelidir. Bir yerde şu tarihte deprem olmuş, şu şiddette yerine şu sebepten dolayı olmuş olması gereken önlemler şunlar olmalıydı gibi.”

G- “Öncelikli düşüncem coğrafyanın gerçekten çok yararlı bir ders olduğu ve gerekli önemin ve değerinin verilmediğidir. Bu belki başka bir sorunun cevabı ama öncelikle buna değinmek istedim. Coğrafya bireylere çevrelerini tanıma, gözlemlene olanağı, çevrelerine başka bir açıdan bakış eğitimi vermelidir. Çevremizde olup bitenleri her türlü olayları -doğa olayları, siyasi olaylar- gibi, neden-sonuç ilişkisi içinde değerlendirmemizi sağlamalıdır. Coğrafya eğitimi güncelliğini korumalıdır. Kendini sürekli yenilemelidir. “

H- “Coğrafya eğitim öğretimi yeryüzü şekillerinin oluşum süreci, özelliklerini açıklayan, bunları görsel olarak sunan, ülkelerin beşeri ve ekonomik özelliklerini anlatan, ülkelerin gelişmesinde coğrafyanın doğal, kültürel ve siyasal özelliklerini anlatan, ülkeler arasındaki etkileşimde doğal, beşeri, kültürel özelliklerin rolünü açıklayan, bütün bunları insanla bağdaştıran bir bilimdir. Coğrafi bilgileri direk vermekten ziyade daha çok görselliğin ön plana çıkartılarak konunun kavratılması, Öğretmen ve öğrencinin aktif olması, Öğrencilerin kafalarında konularla ilgili bir şablon oluşturulmalı ve fazla ayrıntılara girilmemeli, Daha çok öğrencilerin toplum içinde kullanabilecekleri ve insanlarla aralarındaki ilişkilerinde kullanabilecekleri bilgiler verilmeli, Ezbercilikten çok ana hatlarıyla konuların öğrenciyeye verilmelidir. ”

Coğrafya öğretmen adaylarına göre coğrafya eğitim-öğretimi ilk önce insan tanımak, daha sonra mekân olarak da en küçüğünden en büyüğüne kadar tüm mekan birimlerini tanımak ve daha sonra bunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Önem sıralamasına göre en önde öğrencinin kendi çevresini coğrafi açıdan öğrenmesi gelmelidir. Daha sonra kendi çevresine benzer coğrafi özellikler daha sonra ise tüm dünya anlatılmalıdır. Afrika'da yaşayan bir çocuğa Kanada'nın coğrafi şartlarının ve buradaki yaşam şartlarının anlatılmasının hiçbir geçerliliği

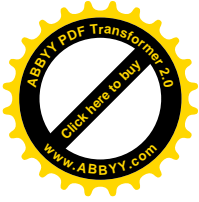

yoktur. Coğrafya öğretimi öğrenciye kazandırılan coğrafi bilgilerin bütünüdür. Bu bilgilerin başında coğrafya nedir? Öğrenci, coğrafyayı neden öğrenmesi gerektiğini bilmelidir. Çoğu zaman öğrenci aldığı dersin ne olduğunu bilmemektedir. Coğrafya öğretiminde coğrafi konuların yanı sıra öğrencilere çeşitli beceriler kazandırılmalıdır. Öğrenciye öğrendiği bilginin faydalarını verip, nasıl kullanacağını öğretilmezse etkili bir coğrafya eğitiminden bahsedilemez

Coğrafya, yeryüzünü tasvir eden bir bilimdir. Yeryüzündeki her olayı her durumu açıklamaya ve bunların insan faaliyetlerine olan etkilerini ortaya koymayı amaçlar. İnsanların yaşadıkları dünyayı iyi tanımaları gerektiği, insanın; yaşadığı yerin nerede olduğunu, etrafında kimlerin yaşadığını, suların nereye aktığını, yağmurun nasıl yağdığını, dünyanın durmaksızın döndüğünü, mevsimlerin nasıl oluştuğunu bilmesi gerekir. Bu olayların insanlara öğretilmesi coğrafya öğretimidir. Coğrafya gerçekten de hayatla en iç içe olan bilim dalıdır. Bundan dolayı coğrafya eğitim/öğretimi görselliğin ağırlıkta olduğu; sadece teorik bilginin değil, uygulanarak verilen bilgilerin hakim olduğu bir anlayış içerisinde işlenmesi gerekir.

Mevcut sistemde coğrafya eğitim ve öğretimi denilince, "öğrencilere coğrafyayla ilgili küçük-büyük, en ince ayrıntısına varıncaya kadar bilgi yüklemek" akla gelir. Aslında ilk verilmesi gereken, hayatta kullanılabilecek, işe yararlı bilgilerin verilmesidir. Coğrafya öğretimi, eğitiminde öncelikle gerekli olan yani temel konuların öğretilmesi gerekir. Klasik programda öğrenciye gereksiz bir sürü bilgi verilip, öğrencinin kafasının karıştırıldığını, coğrafya dersi öğrenciye sevdirmeli biraz da derse güncellik katılmalıdır. Coğrafya öğretiminde dikkat edilmesi gereken en temel unsur yapılan düzenlemenin insan hayatına katkısı, insan hayatını kolaylaştırmasıdır. Bugün coğrafya öğretiminde öncelik fiziki coğrafya şartlarından biraz daha uzaklaşarak - dağ-tepe-orman- jeopolitik ve jeostrateji ve nüfus programlarına kayması gerekir. Coğrafya eğitimi ortaöğretim öğrencilerine yaşadığı çevreyi, yaşadığı ülkenin ekonomik, kültürel değerlerini öğretmeyi amaçlamasının gerekir. Coğrafya öğretimi konularına göre öğrenciye geniş bir bakış açısı kazandırmış olmalıdır.

Coğrafya eğitim/öğretimindeki amaç öğrenciye aşırı bilgi yüklemesi yapmak değil daha somut daha kalıcı ve anlaşılır, akılda kolay

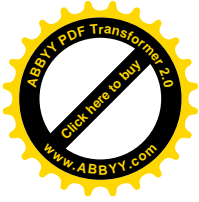
kalacak ve görsellikle zenginleştirilecek bilgiler vermek olmalıdır. Çevremizdeki her nesne, her olay, her canlı coğrafyanın konusudur. Bunların insanlara olan etkisini, insanların çevreye olan etkisini coğrafya inceler. Öncelikle ezberden çok anlama ve öğrenmeye yönelik olmalıdır, Temel bilgiler dışında gözleme dayalı konular mümkün olduğunca görsel açıdan zenginleştirilerek öğrenciye sunulmalıdır, Ölçme ve değerlendirmesi yapılırken öğrencinin yorumuna açık sorular da sorulabilmelidir. Coğrafya öğretimi ezberden kurtarılmalıdır, Coğrafi bilginin nerede nasıl bulunabileceğini kazandırmalıdır. Önemli olan bir takım bilgileri yüklemek değil kullanabilmektir. Bütün bunların sonucu coğrafi bilinç oluşturmaktır. Coğrafya eğitiminde verilmek istenen mesaj çevreye duyarlı olunması, doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinden kaçınılması gerektiğidir. Coğrafya eğitim ve öğretimi coğrafi bilgileri, becerileri öğrenciye en iyi şekilde verebilmektir.

İkinci Alt probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi ile ilgili olarak coğrafya öğretmen adaylarının, coğrafya eğitim/öğretimin etkili/verimli olması için neler gerekli olduğu ile ilgili düşünceleri incelenmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplardan bazıları örnek olarak listelenmiş, diğer verilerin tümü yorumsal analiz edilmiştir. Aşağıda öğretmen adaylarının görüşleri ve yorumsal analizleri yer almaktadır:

A- *“Etkili bir coğrafya öğretimi için öncelikle uygun programın olması gereklidir. Daha sonra hali hazırdaki programı düzgün bir şekilde kullanmak gerekir. Bence coğrafya eğitiminin daha çok göstererek öğretilmesi daha iyi sonuçlar doğurur. Derse hem öğretmen hem de öğrenci aktif olmalıdır. Sık sık konuya uygun etkinliklerle konunun hayattaki uygulanabilirliği öğrenciye anlatılmalıdır. “Gösterirsen hatırlarım, yaptırırsan öğrenirim!” Coğrafya eğitiminin etkili/verimli olabilmesi için, uygun program, güzel bir ders planı -öğrencinin konuyu kavraması için gerekli her şeyi içeren bir plan-, Mesleğini seven bir öğretmen gereklidir. “*

B- *“Coğrafya eğitim ve öğretimi kitaplardaki metinlerden kurtarılmalıdır. Somut olguları soyut varlıklar gibi sırf tasvirle anlatmak çağdaş coğrafya için uygun değildir. Teknolojinin ve ekonomik imkânların oldukça geliştiği günümüzde slayt, belgesel gibi birçok etkin yöntemle coğrafya dersleri çok daha etkili ve eğlenceli bir hale*

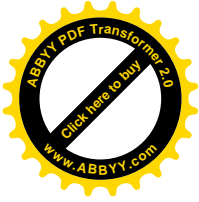

getirilebilir ve getirilmelidir. Ulaşım imkanları ve ekonomik yönden iyileşme ile coğrafyanın laboratuvarı olan doğaya çok daha kolay şekilde ulaşılabilir. Bununla kişilere coğrafya dersi bir çok özellik daha kazandırabilecek potansiyele sahiptir. Geziler ve gözlemlerden etkili biçimde faydalanılmalıdır. “

C- “Coğrafya eğitim/öğretiminin etkili olması için öncelikle ders için gerekli araçların karşılanması gerekiyor. Bunun yanında eğitimi verecek olan öğretmenin ders için gereken hazırlıklarını bir plan dâhilinde dersten önce belirlemesi gerekiyor. Dersin monotonluktan uzak, öğrenci dikkatini sürekli açık tutacak tarzda anlatılmasından yanayım. Çünkü sürekli aynı seyirde devam eden derslerde öğrencinin konsantrasyonu bozuluyor ve bana göre bir süre sonra dersten kopuyor. Bu da verilen eğitim/öğretimin öğrenciye olan katkısını azaltıyor. Ayrıca coğrafya dersinin yalnızca sınıfta kapalı mekânlarda işlenmesinin dersin anlaşılabilirliğini azalttığını düşünüyorum. Bana göre coğrafya dersi için arazi çalışması ya da gezi gözlem daha verimli olmasını sağlayabilir. Çünkü öğrenciler arazi çalışması veya gezi gözlem gibi faaliyetlerde öğrendikleri bilgileri daha uzun süreli akıllarında tutuyorlar. Bu bilgileri günlük hayatta daha kolay kullanıyorlar. “

D- “Coğrafya eğitim/öğretiminin etkili/verimli olması için görsellik ön planda olmalıdır. Coğrafya anlatmak, okumakla değil gezip-görmeyle öğrenilebilecek bir derstir. Haritalar çok önemlidir. Bir coğrafi bölgeyi anlatırken o bölge ile ilgili haritalardan muhakkak yararlanılmalıdır yoksa kuru bilgi kalıcı olmaz. O bölge ile slâyt gösterileri, resim, fotoğraflar kullanılmalıdır ki o ders verimli olsun, bir ders sonra unutulmasın. Bir konu anlatılırken başka bir konuyla bağlantılı ise o konular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulmalıdır. Böylece daha etkili olur daha kalıcı ve verimli hale gelir coğrafya. Öğrencilere açık uçlu sorular sorularak ders verimli hale gelir. Bol bol konuyla ilgili örnekler verilmelidir.”

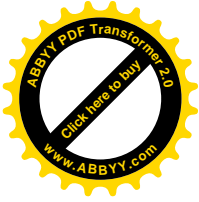
E- “Coğrafya eğitim/öğretiminin etkili olması için görsel yöntemlere ağırlık verilmeli, geziler düzenlenmeli -olay, olgu ya da nesne olabildiği ölçüde yerinde gösterilmeli- Günlük yaşamda olan değişiklikler üzerinde daha fazla durulmalıdır. Örneğin bugün küresel ısınma. Bunun üzerinde yorumlar yapılmalı alınabilecek önlemler

öğrenciye aktarılmalıdır. Gelecekte olabilecek tehlikelerin önüne geçilmesi için okulda bu tür eğitimlere önem verilmelidir.”

F- “Coğrafya eğitim/öğretiminin etkili/verimli olması öncelikle programa sonra da öğretmene bağlıdır. Coğrafya öğretim programı her istenildiğinde değiştirilemeyeceğine göre öğretmenin büyük sorumluluğu vardır. Dersin verimli ve etkili olabilmesi için öncelikle öğrenciler dersi sevmelidir. Dersi sevdirecek olan da öğretmendir. Öğretmen derse geldiği ilk günden itibaren öğrencilerin dersle en fazla ilgileneceği ve verimli olabileceği öğretim yolunu bulabilirse o derste sınıfın performansı mutlaka yüksek olacaktır. Bunun dışında etkili bir öğretim için eğer olanak varsa dersi anlamayı kolaylaştıracak materyaller, ders kitabına kaynak olarak başka kitaplardan alınan farklı bilgilerle öğrencilerin ilgisi çekilip, dersi ve konuyu anlamaları sağlanabilir.”

Coğrafya eğitim/öğretiminin etkili olabilmesi için her şeyden önce coğrafya öğretmenlerin coğrafi bir bilince sahip olması yani ezberden uzak bilgiyi bulan kullanan ve üretebilen niteliklere sahip olmalıdır. Coğrafya eğitim/öğretiminin verimli olması için öncelikle öğrencinin ilgisinin derse tam olarak verilmesi sağlanmalıdır. Mümkün olduğunca teorikten uzak pratik olmalı, arazi gezi ve gözlemleri iyi organize edilmiş, kapsamlı arazi gezileri yapılmalıdır. Öncelikle coğrafya öğretimi ve eğitiminin etkili olabilmesi için öğrenciye konuyu nasıl öğretmek gerektiği bilinmelidir. Kimyanın deney alanı laboratuvar, Tıbbınki insan, Coğrafyanın ise doğal ve beşeri unsurlar olduğu, coğrafya dersini laboratuvarından yoksun bir şekilde teorik olarak sınıfta işlenirse etkili ve verimli olamaz. Öğrencinin derse motivasyonunun sağlamalı, Öğrencinin ders başında, ortasında ve sonuna kadar ilgisini canlı tutulmalı, bilgiler arasında ilişki kurmalıdır. Coğrafya öğretiminin en etkili şekilde yapılabilmesi için bilgilerin verilirken dünyadaki tüm güncel olaylarla bağdaştırılması gerekir. Bu 17 Ağustos depremi, Endonezya'daki tsunami felaketi, Ganj nehrindeki Budist ayinleri olabileceği gibi Irak-ABD savaşı, tarihte yaşanan donma olayları da olabilir. Öğretmen bu tarihin, bu biyolojinin, bu kimya ya da matematiğin konusu diye ayırım yapmamalı hepsiyle öğrencinin ilgisini coğrafyaya odaklamaya çalışmalıdır. Verilen bilgiler öğrencinin yakın çevresine uyarlayıp düşünmesi istenmelidir. Öğretmenin amacı öğrenmeyi, öğretmek olmalıdır.

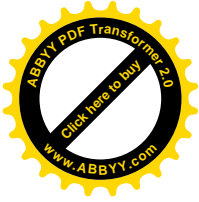

Öncelikle yeterli ve profesyonelce hazırlanmış programa ihtiyaç vardır. Baştan program yetersizse diğer unsurların olması çok da fazla bir şey ifade etmez. Daha sonra bu programı uygulayabileceği ve yeterli donanım ve bilgiye sahip öğretmenlere ihtiyaç vardır. Çünkü program ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun bunun gerektiği gibi uygulanmaması verimin düşmesine sebep olur. Programın etkinliği azalır. Gerekli araç-gereçlerin bulunması gereklidir. Çünkü iyi bir program, yeterli bir eğitiminin var olduğu ancak araç-gereç yetersizliği bu eğitim/öğretiminde verim düşüklüğüne sebep olur. Öğrencilerin de çeşitli şekillerde hazır olması gerekmektedir. Coğrafya eğitiminin/öğretiminin verimli olabilmesi için tam donanımlı bir coğrafya laboratuvarı, Öğretmenin konuyu en iyi verebilecek nitelikte olması, Konuyu anlatırken gerekli materyallerin kullanılması, Sadece öğretmenin aktif değil, öğrencinin de aktif olması, Öğrencinin yoğun olarak derse katılımının sağlanması, Coğrafyanın en önemli unsuru olan gezi sıklıkla yapılmalıdır.

Üçüncü Alt probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi ile ilgili olarak coğrafya öğretmen adaylarının, coğrafya eğitim/öğretiminin de yaşanan en önemli sorunların neler olduğu ile ilgili düşünceleri incelenmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplardan bazıları örnek olarak listelenmiş, diğer verilerin tümü yorumsal analiz edilmiştir. Aşağıda öğretmen adaylarının görüşleri ve yorumsal analizleri yer almaktadır:

A- “Coğrafya eğitiminde yaşanan en büyük sorun coğrafyanın diğer bilimlerin bilgilerini toplayarak bu bilgileri sunan sırf bilgi yığını gibi görülmesidir. Coğrafya bir tarih gibi algılanmakta sadece bilgi öğrenilmeye ve öğretilmeye çalışılmaktadır. Tarih günümüzden önce yapıldığı bir daha yaşanma şansı olmadığı veya o günün şartları, kişilerin düşünceleri bilinemediği için anlatılan hali ile bilinebilir. Öğrenci bu bilgileri kendi beceri ile yorumlar. Ama coğrafyada aslında her şey onun karşısında. Tüm bilgilerin karşılığını görmek, deneylerini yapmak kişinin elindedir. Bu dersin en büyük sorunlarından biri de kaynak kullanımının azlığıdır. Coğrafya eğitimi için kaynak sadece bir kitap olamaz. Bence coğrafyayı tam bir sosyal dal olarak görmek yanlıştır. Coğrafyanın sayısal boyutunun da varlığı kabul edilmelidir. Coğrafyanın da diğer

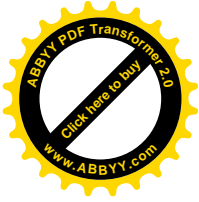
sayısal dallar gibi laboratuarlarda özel sınıflarda gösterilmesi gerekir. Coğrafyanın en büyük laboratuvarı çevredir. Bunların yapılamayışında coğrafyanın önündeki en önemli sorunlarından biri de imkânların sınırlı oluşudur. Coğrafya sosyal dallar içine itilmiş ve bir tarih bir edebiyat gibi eğitimi verilmiştir. Bu da coğrafyanın asıl öneminin anlaşılmasına, eğitiminin verimsiz olmasına yol açmıştır.”

B- “Bence coğrafya derslerinin en büyük sorunu anlatılan konuların teoride kalması. Yani öğrenciye teorik bilginin motomot yüklenmesi coğrafya eğitiminin en büyük sorunudur. Bilimsel olarak işitilen bilgilerin %10'unun kavranabildiği ispatlandığı halde geçtiğimiz yıla kadar -yani yeni program kabul edilene kadar- öğrenci sadece derste bir dinleyici idi. Dilerim yeni programın hakkını verirler. Coğrafya öğretimindeki sorunları sıralamak gerekirse,-Anlatılan bilgilerin teoride kalması, -Okulların teknolojik yönden yetersiz kalması, -Öğretmenlerin çoğunun programın arkasına sığınarak konuyu anlatıp geçmesi -Ve tabi ki de görselliğin en başta olması gerekirken en sona itilmesi. “

C- “Coğrafya eğitim/öğretiminde yaşanan bir sorun ders öğretmenlerinin hep aynı uygulamayla dersi sadece kendisine anlatması ve öğrencilerin derse aktif katılımlarını sağlayamamasıdır. Nitekim öğretmenler öğrencilere değişik uygulamalar yaptırarak bu eksikliği giderebilirler. Bu sorunlara bir de öğrencilerin derse karşı isteksiz davranmaları eklenince, coğrafya eğitimi daha da verimsiz bir hale geliyor. “

D- “Bence coğrafyanın en büyük sorunu kitaplara sığdırılmaya çalışılmasıdır. Öyle ki şu kocaman dünyayı hiç yokmuş da sanki ancak hayal ve düşünce ile kavranabilirmiş gibi tasvirle açıklamalarıdır. Oysa günümüzün şartlarında coğrafya çok daha farklı yerde olması gereken bir bilimdir. Bulmaca çözenlerin Afrika'da bir ülke sorusunu coğrafya eğitimi alan birine sorduklarında cevap alamamaları, sen ne biçim ders görüyorsun tepkileri insanımızın coğrafyaya bakış açısını özetleyen bir örnektir. Coğrafya sadece tasvirin ezberine dayanan bir bilimdir ve bundan kurtarılmadıkça da ezberlenip unutulacak ve hiç bir şekilde kullanılmayacak -bulmacaların dışında- bilgileri vermekten öteye gidemeyecektir. “

E- “Coğrafya eğitim/öğretiminde yaşanan en önemli sorunlardan birisinin hatta en önemlisinin eğitimci öğretmenler olduğunu düşünüyorum.

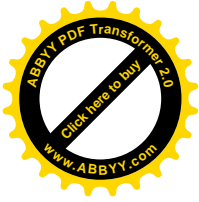

Coğrafya dersinin yeteri kadar iyi öğretildiğine inanmıyorum. Öğrencinin bir derse olan ilgisini artırmada en büyük rol öğretmene düşer. Sorduğum beş öğrenciden üçü bana coğrafyayı sevmediklerini söylüyorlarsa bana göre bu öğretmenlerden kaynaklanıyordur. Öğrencilere bu dersin bir zorunluluk ya da gereklilik olduğunu değil günlük hayatın bir parçası olduğunu öğretmeliyiz. Bu dersi onların normal yaşantılarına soktuğumuz zaman bu derse olan ilginin artacağını düşünüyorum. “

F-“-Sorunların başında coğrafya dersini motomot anlatmak en büyük sorun bence. Çünkü coğrafya dersi bir sözel, anlatım dersi olabilir ama görselliği ön planda olan bir ders. Bir ülkeyi motomot, kitaptaki kelimelerle anlatsak o asla kalıcı olmaz ama o ülke ile ilgili haritalar, resimler, fotoğraflar kullansak ders daha verimli olur, -Konular arasında neden-sonuç ilişkisi kurmamak, -Kendi ülkemizin coğrafyasını tam olarak öğrenmeden dünyaya açılmak ya da hayatımızda hiç görmeyeceğimiz yerlerden en ince ayrıntıya inmek, -Diğer bilimlerle ilişki kurmamak, -Haftalık müfredatlarda, programlarda coğrafyaya gereken önem verilmemektedir, -Coğrafyayla ilgili öğrencileri bilinçlendirmek için konferansların, panellerin çok az olması.”

G- “Okullardaki araç-gereç eksikliği en önemli sorundur. Ayrıca öğretmenlerin farklılıkları da eğitim/öğretimi etkilemektedir. Her şeyden önce öğretmen öğrencilere coğrafi bilgileri öğretmek yerine coğrafyayı sevmeyi öğretmelidir. “

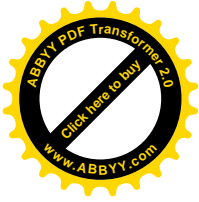
H- “-Bence coğrafya eğitim/öğretiminde yaşanan en büyük sorun ezbercilik. Sosyal bir ders olan coğrafya öğrencilere ezber yoluyla öğretilmeye çalışılmaktadır. Coğrafya dersinin gerçekten öğrenilebilmesi için bilginin akılda kalıcı yöntemlerle öğrenciye verilmesi gerekmektedir. Bunun dışında sorunlardan bazıları, -Öğrencilere bireysel sorumluluklar verilmemesi -Ödev haricinde öğrencilerin konuyu öğrenebilmesi ve öğrendiğini aktarabilmesi için çeşitli projeler yaptırılmalıdır-, Coğrafya dersine yönelik sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin az olması. Konu içinde yer alan ve yakın mesafede olan doğal güzellikleri ya da yerleşim birimlerini öğrenciye yerinde gösterebilmek gerekmektedir, Ders kitabındaki konunun öğrenciye aynen yazdırılması. Bu yüzden çoğu öğrenci bu dersi ezber dersi olarak görür. Öncelikle öğretmenin o konuyla ilgili farklı kaynaklardan da yararlanmış iyice özümsemiş bir

özet çıkarması ve öğrencilere etkili bir biçimde kazandırabilmesi gereklidir.”

Coğrafya öğretmen adaylarının, coğrafya eğitim/öğretiminin de yaşanan en önemli sorunların neler olduğu ile ilgili düşünceleri incelendiğinde, coğrafyanın öneminin tam olarak anlaşılabilmesi, günlük hayata tam olarak aktarılamaması, coğrafya dersinin hafife alınmasıdır. Halbuki coğrafya dersi birçok dersin temelini oluşturur. Önemli sorunlardan biri de coğrafya öğretmenlerinin yeterlilikleri sorunudur. Diğer sorunlarda, coğrafyada değil de tüm alanlarda karşılaşılan, sınav kaygısı ve buna odaklı bir öğretimle öğrenciye aşırı bilgi yüklenmesi yapılmıştır. Coğrafya eğitiminin dağ, nehir, ova, başkent isimleri ezberlemenin ötesine gitmemesi veya öğrencinin böyle algılamak istemesi, kullanılan bilgiler özellikle ekonomik ve benzeri istatistiklerin değişmesi ve buna uygun olarak güncel bilgileri kullanmadaki eksiklikler, Coğrafyanın ders olarak şu an çok basit bir ders olarak algılanmakta, toplumun bireyleri olan öğrencilerin derse ilgisizliği, ayrıntıya çok önem verilmesi ve bilim için bilim yapılmasıdır.

Coğrafya eğitiminde yaşanan sorunlar öğretmenden kaynaklanan sorunlar, öğrenciden kaynaklanan sorunlar, okuldan kaynaklanan sorunların sınıflandırılabilir. Türkiye’de coğrafya ezberci bir yapıya sahiptir. Bunların dışında gerekli materyalin bulunmaması, okullar teknolojik araç gereçler bakımından yeterli değildir. Öğrencilerin de coğrafyayı ansiklopedik bilgi için öğrenmeye çalışması, coğrafya dersinin gereğinden fazla konu kapsamaması, Orta öğretimde okutulan coğrafya derslerinin az olması ve buna bağlı olarak ÖSS sınavında dersle ilgili az soru çıkmasıdır. Coğrafya eğitim/öğretiminde yaşanan sorun coğrafyanın özünün bir kenara atılarak ezberciliğin ön plana geçmesi, Coğrafya dersinin öğrencilere bir türlü sevdirememesi, öğrenci açısından çok büyük bir öneme sahip olan coğrafyanın dar bir kalıba sıkıştırılması, coğrafyanın özünden, verilmek istenen dışında gereksiz ayrıntıların verilmesi, coğrafya öğretiminde yaşanan en önemli sorun coğrafya öğretimine bakış açısında yatmaktadır. Bu durumda öğrencilerin bu dersten soğumasını, uzaklaşmasını ve sonuç olarak da doğada meydana gelen olaylar hakkında yeterli bilgiye sahip olmasını engelleyen bir durumdur.

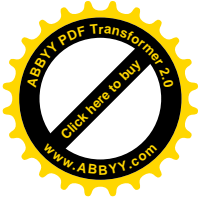

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

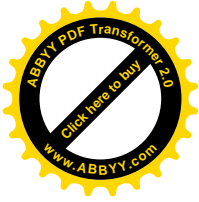
Coğrafya öğretimi, öğrenciye kazandırılan coğrafi bilgilerin bütünüdür. Coğrafya eğitim/öğretimi ilk önce insanları tanımak, sonra mekan olarak da en küçüğünden en büyüğüne kadar tüm mekan birimlerini tanımak, bunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Önem sıralaması öncelikle öğrencinin kendi çevresini coğrafi açıdan öğrenmesi gelmeli, sonra ulaşılabilecek kendi çevresine benzer coğrafi özellikler, daha sonra ise tüm dünya anlatılmalıdır. Mevcut sistemde coğrafya eğitim ve öğretimi denilince, "öğrencilere coğrafyayla ilgili küçük-büyük, en ince ayrıntısına varıncaya kadar bilgi yüklemek" akla gelir. Aslında ilk verilmesi gereken, hayatta kullanılabilecek, işe yararlı bilgilerdir. Coğrafya eğitim öğretiminde dikkat edilmesi gereken en temel unsur yapılan düzenlemenin insan hayatına katkısı, insan hayatını kolaylaştırmasıdır. Coğrafya eğitimi ortaöğretim öğrencilerine yaşadığı çevreyi, yaşadığı ülkenin ekonomik, kültürel değerlerini öğretmeyi amaçlamasının gerekir. Coğrafya öğretimi konularına göre öğrenciye geniş bir bakış açısı kazandırmalıdır. Öğrenciye aşırı bilgi yüklemesi yapmak değil daha somut daha kalıcı ve anlaşılır, akılda kolay kalacak ve görsellikle zenginleştirilecek bilgiler vermektir. Coğrafyada hem bilimsel içeriğine göre konular öğretilmeli ve sosyal eğitim konusu da vurgulanmalıdır. Coğrafya eğitiminde verilmek istenen mesaj, çevreye duyarlı olunması gereğidir. Coğrafya eğitiminde önemli olan öncelikle işlevselliğidir. Eğer öğrenilen bilgi hayatta işe yaramayacaksa gereksiz bilgidir. Ayrıca verilen bilgiler güncel olmalıdır.

Coğrafya öğretiminin en etkili şekilde yapılabilmesi için bilgiler verilirken dünyadaki güncel olaylarla bağdaştırılması gerekir. Öğretmenin amacı öğrenmeyi, öğretmektir. Öncelikle coğrafya öğretimi ve eğitiminin etkili olabilmesi için öğrenciye konuyu nasıl öğretmek gerektiği bilinmelidir. Her şeyden önce coğrafya öğretmenlerin coğrafi bir bilince sahip olması yani ezberden uzak bilgiyi bulan kullanan ve üretebilen niteliklere sahip olması gerekir. Mümkün olduğunca coğrafya öğretimi teorikten uzaklaşmalı, öğrencinin derse motivasyonunu sağlamalı, Öğrencinin ders başında, ortasında ve sonuna kadar ilgisini canlı tutulmalı, var olan bilgiler arasında ilişkiler kurulmalı, öğrenci ne kadar çok duyu organıyla öğrenmeye katılırsa öğretim o kadar verimli

olabilmektedir. Bu nedenle etkili bir öğretim için öğrencilere ödev konuları verilmeli, coğrafya olaylarla ilgili animasyonlar hazırlanmalı, öğrencilerin hem görerek hem de duyarak anlaması sağlanmalı, öğrencilere bireysel ve gruplar halinde projeler verilmeli, böylece hem grupla çalışma bilincini hem de araştırma bilincini artırılması sağlanmalıdır. Coğrafya eğitiminde uygulanabilirlik üzerinde durulması gerekir. Coğrafya eğitim/öğretiminin etkili olabilmesi için önce görselliği ön planda tutmak gerekir. Bu eksikliği gidermek için de çeşitli geziler düzenleyerek, arazi gözlemleri yapılmalıdır. Bu durumlarda da sınıf içinde çeşitli malzemelerle -slâyt, tepegöz, vs.- aracılığıyla arazi sınıfa getirilebilir. Günümüzde gelişen teknoloji buna imkân vermektedir. Coğrafya öğretiminde, öğrencilere faydalı bilgiler verilmeli ya da faydaları ifade edilmeli, coğrafi bilginin nerede nasıl bulunabileceğini kazandırmalıdır. Önemli olan bir takım coğrafi bilgileri yüklemek değil, kullanabilmektir. Bütün bunların sonucu coğrafi bilinç oluşturmalıdır.

Coğrafya öğretiminde yaşanan sorunları, öğretmenden kaynaklanan sorunlar, öğrenciden kaynaklanan sorunlar, okuldan kaynaklanan sorunlar olarak sınıflandırılabilir. Bu sorunların ayrıtısına inildiğinde; Coğrafya öğretmenlerin coğrafya'yı yer adlarını ezberleyen bilim olarak gören bir zihniyetin varlığı, coğrafya laboratuvarının olmaması ve pratik yapma imkânlarının çok kısıtlı olması var olan imkânların da öğrencilerdeki yanlış uygulamalardan dolayı hayata geçirilememesi, görsel materyal eksikliği, coğrafya dersinin gereğinden fazla konu kapsamı, coğrafya eğitiminin öneminin öğrencilere yeterince aktarılmaması, öğrencilerin de coğrafyayı ansiklopedik bilgi için öğrenmeye çalışması, orta öğretimde okutulan coğrafya derslerinin az olması ve buna bağlı olarak ÖSS sınavında dersle ilgili az soru çıkması, coğrafyanın ders olarak pek dikkate alınmaması, öğrencilerin temelden bazı bilgilerin alınamamış olması, günlük hayata tam olarak aktarılamaması, sınav kaygısı ve buna odaklı bir öğretim ve öğrenim sürecinin oluşması, öğrenciye aşırı bilgi yüklenmesi yapılması, öğrencinin aldığı veya öğrendiği bilgiyi günlük hayatta kullanmasının yetersizliği, coğrafya eğitiminin dağ, nehir, ova, başkent isimleri ezberlemenin ötesine gitmemesi veya öğrencinin böyle algılamak istemesi, coğrafya kullanılan bilgiler özellikle ekonomik ve benzeri istatistiklerin değişmesi ve buna uygun olarak güncel bilgileri kullanmadaki eksikliği, coğrafya öğretiminde yaşanan en önemli sorun

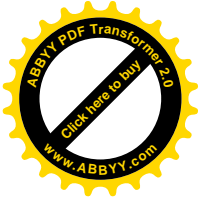
mantık sisteminde yatmaktadır. Bu durumda öğrencilerin bu dersten soğumasını, uzaklaşmasını ve sonuç olarak da doğada meydana gelen olaylar hakkında yeterli bilgiye sahip olmasını engelleyen bir durumdur.

Öneriler

1. Öncelikle yeterli ve profesyonelce hazırlanmış programa ihtiyaç vardır. Baştan program yetersizse diğer unsurların olması çok da fazla bir şey ifade etmez.
2. Bu programı uygulayabileceği ve yeterli donanım ve bilgiye sahip öğretmenlere ihtiyaç vardır. Çünkü program ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun bunun gerektiği gibi uygulanamaması verimin düşmesine sebep olur. Programın etkinliği azalır.
3. Okullarda gerekli araç-gereçlerin bulunması gereklidir. Çünkü araç-gereç yetersizliği eğitim/öğretiminde verim düşüklüğüne neden olur.
4. Coğrafya eğitim/öğretimi uygulamalı bir biçime dönüştürülmelidir. Uygulamanın eksik olması öğrenmeyi güçleştirmekte hatta bazı durumlarda imkânsız hale getirmektedir.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, K., (2003), Aktif Öğrenme, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir.
- ALKAN, C., (1991), Coğrafya Öğretimi, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fak.Yayın No 175, Eskişehir.
- ASHLEY,K., (2000), Reflective Practice In Geography Teaching, Paul Chapman Publishing Ltd. London.
- BAILEY, P., FOX, P., (1996), Geography Teachers Handbook, The Geographical Association, London.
- BAYLISS, T., (1995), A Concise Advanced Geography, Oxford University Press. New York.
- COHEN, L; MANİON, L; MORRİSON, K; (2004). A Guide To Teaching Practice, 5.Edition, Routledgefalmer, London And Newyork
- CRESWELL, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Method Approaches*. Second Edition. USA: Sage Publications.

- DEMİRCİ, A (2005), ABD’de Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- DOĞANAY, H., (2002), Coğrafya Öğretim Yöntemleri, Aktif yayınları, Erzurum.
- EROL, O., (1987), Orta Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi, TEDV Öğretim Toplantısı, Ankara.
- FOLEY, M., (1996), The Really Practical Guide To Primary Geography, Stanley Thornes, United Kingdom.
- GÜNGÖRDÜ, E., (2002), Coğrafyada Öğretim Yöntemleri, İlkeler ve Uygulamalar. Nobel Yay. Ankara.
- HAGGETT, P., (2001), Geography A Global Synthesis, Pearson Education Limited, England.
- LAMBERT, D. and BALDERSTONE, D., (2000), Learning to Teach Geography in the Secondary School, Simultaneously published in the USA and Canada.
- MEB, (2005), Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı, (9, 10 ve 11. Sınıflar), Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- NATIONAL GEOGRAPHY STANDARDS, (1994), Geography For Life, Washington.
- ÖZEY, R., (2002), Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- REINHARTZ, D. J., (1990), Geography Across The Curriculum, National Education Association Washington.
- SIBLEY, S., (2003), Teaching and Assessing Skills in Geography, Cambridge University Pres, London.
- SÖNMEZ, V. (1998): Sosyal Bilgiler Öğretimi, Anı Yay., ANKARA.
- İNCEKARA, S (2006), Kanada’da Genel Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Çantay, İstanbul.
- VARIŞ, F.(1994) Program Geliştirme, 5. Baskı, Ankara, Alkım yay.
- YILDIRIM, A & ŞİMŞEK, H, (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayınevi
- WARWICK, D. AND WILLIAMS, J. (1980). History And Sociology Of Education. British Journal Of Sociology Of Education. 1 (3), 333-346.